

अभियंता दिवसस्य अवसरे
गृहमन्त्री अमितशाहः
सर्वेभ्यः अभियंतृभ्यः
अभिनन्दनम् अकरोत्।

केन्द्रीयगृहमन्त्री अमितशाहः अभियंतादिवसस्य अवसरे सर्वेभ्यः अभियंतृभ्यः अभिनन्दनं कृतवान्। सामाजिकमाध्यमेषु एकस्मिन् पोस्ट् मध्ये शाहमहोदयः अवदत् यत् देशस्य विकासे, नवीनतायां, प्रगते च अभियंतृणां प्रमुखा भूमिका अस्ति। ते स्वस्य महत्त्वपूर्णं योगदानेन देशस्य भविष्यं स्वरूपयन्ति। महान अभियंता तथा च भारतरत्नेन पुरस्कृतं सर एम विश्वेश्वराय महोदये श्रद्धांजलिः अर्पयन् श्री अमितशाहः तस्य बहुमूल्यं विरासतं भारतस्य भविष्यस्य निर्माणे अभियंतृभ्यः प्रेरणां प्रददाति।

नवदिल्लीनगरे चतुर्थः
ग्लोबल बायो इण्डिया
२०२४ इत्यस्य सम्मेलनस्य
सफलतापूर्वकं समापनम्

चतुर्थः ग्लोबल बायो इण्डिया २०२४ इत्यस्य सम्मेलनस्य ह्यः नवदिल्लीनगरे सफलतया समाप्तिः अभवत्। अस्मिन् जैवप्रौद्योगिक्याः क्षेत्रे भारतीयकौशलस्य प्रदर्शनं कृतम्। त्रिदिवसीयस्य आयोजनस्य विषयः आसीत् - जैवप्रौद्योगिक्यां नवीनता तथा च जैवनिर्माणे सम्भावनाः अवसराः च जैव-अर्थव्यवस्थायां तस्य प्रभावः च। देशस्य बहवः जैवप्रौद्योगिकी-स्टार्टअप-संस्थाः जैव-प्रौद्योगिक्याः क्षेत्रे देशस्य उदयमानप्रतिभां प्रदर्शयन्तः ११ उत्पादाः प्रदर्शितवन्तः। विज्ञानप्रौद्योगिकी-मन्त्रालयेन अस्य १२ सितम्बरतः १४ सितम्बरपर्यन्तं आयोजनं कृतम्।

भारतेन म्यान्मार-वियतनाम-लाओस्-
देशेभ्यः मानवीयसहायतां प्रेषिता

हिमसंस्कृतवार्ताः। भारतेन यागी चक्रवातेन प्रभावितानां जनानां सह एकतां दर्शयितुं म्यान्मार-वियतनाम-लाओस्-देशेभ्यः मानवीयसहायतां प्रेषिता। विदेशमन्त्री डॉ. सुब्रह्मण्यम जयशङ्करः सामाजिकपटले पोस्ट् मध्ये गतदिने सूचितवान् यत् अद्य INS Satpura जलपोतः दशटन परिमितां राहतसामग्रीं गृहीत्वा म्यान्मारदेशं प्रति प्रस्थितवान्। अस्मिन् शुष्कखाद्यसामग्री, वस्त्राणि, औषधानि च सन्ति। भारतीयवायुसेना जलप्रलयग्रस्तवियतनाम-

लाओस्-देशयोः मानवीयसहायतां, आपदा-राहतं च प्रदातुं सी-१७ ग्लोबमास्टर-विमानं नियोजितवती अस्ति। वियतनामदेशं प्रति ३५ टन सहाय्यसामग्री प्रेषिता अस्ति, यत्र जलशुद्धिकरणं, जलकूप्यः, सौरदीपाः, पाकशालायाः वस्तूनि च सन्ति। जनरेटर् सेट्, जलशुद्धिकरणसामग्री, स्वच्छतासामग्री, मशकजालं, कम्बलं, शयनपुटं च लाओस्देशं प्रति प्रेषितम् अस्ति। तेषां कुलभारः १० टन अस्ति। एतत् विमानं हिण्डन् वायुसेनास्थानकात् उड्डीयत।

नागपुरे रामदेव-बाबा-
विश्वविद्यालये डिजिटलटॉवर
इत्यस्य उद्घाटनं कृतवान्
उपराष्ट्रपतिः धनकडः

उपराष्ट्रपतिः जगदीपधनखडः छात्रान् न केवलं सरकारीकार्येषु अपितु प्रौद्योगिक्याः क्षेत्रे अपि अवसरान् अन्वेष्टुं आह्वानं कृतवान्। सः अवदत् यत् डिजिटलगोपुरम् एतादृशीनाम् आधारभूतसंरचनाम् एतादृशानां अवसरानां प्रवेशद्वारम् अस्ति। उपराष्ट्रपतिना नागपुरनगरस्य रामदेवबाबाविश्वविद्यालये डिजिटलगोपुरस्य उद्घाटनानन्तरं कार्यक्रमं सम्बोधयन् एतत् उक्तम्। अस्मिन् अवसरे महाराष्ट्रस्य राज्यपालः सीपी राधाकृष्णनः, उपमुख्यमंत्री देवेन्द्रफडणवीसः, पंजाबस्य राज्यपालः बनवारी लालपुरोहितः उपस्थिताः आसन्। १२-मञ्जिला-डिजिटल-गोपुरे डिजिटल-कक्षाः सन्ति, ये कम्प्यूटर-

विज्ञानस्य, अभियांत्रिकी-विज्ञानस्य च आवश्यकतानां पूर्तये आधुनिक-प्रौद्योगिक्याः सज्जाः सन्ति। आर्टिफिशियल इन्टेलिजेन्स्, मशीन लर्निङ्ग, ब्लॉक् चैन इत्यादीनां उन्नतप्रौद्योगिकीनां व्याख्यानं कुर्वन् उपराष्ट्रपतिः अवदत् यत् एताः प्रौद्योगिक्याः चुनौतीपूर्णाः सन्ति तथा च अवसरान् प्रदातुं शक्नुवन्ति।

उपराष्ट्रपतिना जगदीपधनखडेन मुम्बईनगरस्य एल्फिन्स्टोन् तकनीकी उच्चविद्यालये जूनियरमहाविद्यालये च आयोजिते कार्यक्रमे राज्यस्य ४३४ औद्योगिकप्रशिक्षणसंस्थासु संविधानमन्दिराणां उद्घाटनं कृतम्। अस्मिन् अवसरे श्री धनखरः उक्तवान् यत् संविधानं लोकतन्त्रस्य आत्मा अस्ति, संसदः तस्य रक्षकः अस्ति। सः अवदत् यत् संविधानं पठितुं, अवगन्तुं, सम्मानप्रकटयितुमस्ति।

सुभाषितम्

आलस्यं हि मनुष्याणां
शरीरस्थो महान् रिपुः।
नास्त्युद्यमसमो बन्धुः
कृत्वा यं नावसीदति।।

भावार्थः- मनुष्य के शरीर में जो आलस्य रहता है, वह उनका सबसे बड़ा शत्रु है। परिश्रम के समान दूसरा कोई मित्र नहीं, क्योंकि जो परिश्रम करता है वह कभी दुखी नहीं होता।

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्

जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

Priyanka Gandhi

शिमलां प्राप्ता प्रियंका-
गांधी, इतः एव प्रचारार्थं
हरियाणां जम्मू-कश्मीर
च गमिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला।

अखिलभारतीयकाङ्ग्रेससमित्याः महासचिवा हरियाणा-जम्मू-कश्मीर-विधानसभा-निर्वाचनेषु च तारा-अभियानिका प्रियंका वाड़ा शिमला-नगरं प्राप्तवती अस्ति। रविवासरे अपराह्णे प्रायः एकवादने प्रियङ्कायाः समूहः कठिनसुरक्षायाः मध्यं शिमलानगरस्य छराबड़ां प्रति प्रस्थितः। कथ्यते यत् प्रियङ्का प्रातः ५ वादने दिल्लीतः मार्गेण शिमलानगरं प्रति प्रस्थितवती। सा अपराह्णे शिमलानगरं प्राप्तवती। शिमलातः एव सा देशस्य राजनीतिं, राज्यद्वये भवितुं विधानसभानिर्वाचनस्य कार्याणि च दृष्टिपातं करिष्यति। एषः प्रियङ्कायाः व्यक्तिगतं भ्रमणम् अस्ति। अस्मिन् काले कस्यचित् मेलनस्य योजना तस्य नास्ति। अद्यत्वे हरियाणा-जम्मू-कश्मीरे च अभियानं प्रचण्डतया प्रचलति। एतस्मिन्नन्तरे प्रियङ्का शिमला आगता अस्ति।

राजकीयसम्मानेन हुतात्मनः सैनिकस्य अरविन्दसिंहस्य अन्त्येष्टिसंस्कारः

हिमसंस्कृतवार्ताः- जम्मू- कश्मीरस्य किश्तवाड़क्षेत्रे आतङ्कवादिभिः सह युद्धं कुर्वन् हुतात्मनः हमीरपुरस्य नादौनस्य लाहड़ग्रामस्य सैनिकस्य अरविन्दस्य सैन्यसम्मानेन अन्त्येष्टिसंस्कारः कृतः। सेनायामेव सेवारतेन अनुजेन परमजीतेन हुतात्मने अग्रजाय अरविन्दाय मुखाग्निः प्रदत्ता। शरीरं गृहं प्राप्तमात्रेण आक्रोशैः वातावरणं दुःखदं जातम्। यदा हुतात्मनः पार्थिवशरीरं पादोनद्वादशपर्यन्तं गृहं प्राप्तं तदा माता पत्नी च रोदनं कुर्वन्त्यौ अचेतनौ अभवताम्। हुतात्मनः अरविन्दसिंहस्य अन्तिमयात्रायां शतशः नेत्राणि आर्द्राणि आसन्। किश्तवारड़े आतङ्कवादिभिः सह परस्पलसंघर्षकाले हवलदारः अरविन्दः हुतात्मा अभवत्। अरविन्दसिंहः २०१७तमे वर्षे डोगरा रेजिमेण्टमध्ये सम्मिलितः आसीत्, सः राष्ट्रीय- राइफलस- क्रीडायां सेवां कुर्वन् आसीत्। सः स्वपत्न्याः इक्षुदेवी, सार्धैकवर्षीयः पुत्रः रियांश ठाकुरः, पिता राजेन्द्रसिंहः, माता सरोजकुमारी च त्यक्त्वा अगच्छत्। हुतात्मनः अरविन्दस्य अन्तिमसंस्कारः पूर्णसैन्यसम्मानेन ग्रामस्य एव दाहगृहे एव कृतः। अस्मिन्नवसरे उपायुक्तः हमीरपुरम् अमरजीतसिंहः, अतिरिक्त- पुलिसाधीक्षकः (एएसपी) राजेशकुमारः, नादौन एसडीएम अपराजिताचंदेल सहितं शतशः स्थानीयजनाः उपस्थिता अभवन्। इदानीं हुतात्मनः अरविन्दस्य मातुलपुत्रः संदीपकुमारः अवदत् यत् अरविन्दः केवलं कतिपयदिनानि पूर्वं जन्माष्टमीकाले गृहम् आगत्य अवकाशदिनानि व्यतीतवान्। सः अरविन्दस्य हुतात्मनि गर्वितः अस्ति।

'हिमाचलविषये प्रधानमंत्रिणः वक्तव्यं दुर्भाग्यपूर्णं, भाजपानेतारः मिथ्यासूचनां दत्तवन्तः'

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला । उद्योगमन्त्री हर्षवर्धनचौहानः शिक्षामन्त्री रोहितठाकुरः च प्रधानमन्त्रिणा हिमाचलप्रदेशस्य आर्थिकस्थितेः विषये दत्तं वक्तव्यं दुर्भाग्यपूर्णम् इति उक्तवन्तौ। तौ अवदताम् यत् भाजपानेतारः प्रधानमन्त्रिणं मिथ्यासूचनां दत्त्वा भ्रामितवन्तः, तस्य मृषावादं च कृतवन्तः। प्रधानमन्त्रिवत् सर्वोच्चपदस्य आदरं कुर्वन् भाजपायाः तम् एतादृशी लघुराजनीतिं न कालयितव्यम् आसीत्। यदि भाजपानेतारः प्रधानमन्त्रिणा आपदाश्रयार्थं १०,००० कोटिरूप्यकाणि प्राप्तुं प्रयतन्ते स्म तर्हि साधु स्यात्, परन्तु ते नकारात्मकराजनीतिषु व्यस्ताः सन्ति। उभौ मन्त्रिणौ संयुक्तवक्तव्ये उक्तवन्तौ यत् पूर्वभाजपासर्वकारस्य अनुचितनीतिभिः राज्यस्य आर्थिकस्थितिः क्षीणा अभवत्। जयरामठाकुर-सर्वकारेण स्वस्य कार्यकालस्य अन्तिममासेषु राजनैतिकलाभानां कृते अनेकाः निःशुल्कयोजनाः प्रवर्तयितुं ९०० तः अधिकाः संस्थाः उद्घाटिताः, येन राज्यस्य कोषे महत् प्रभावः उत्पन्नः तदपि २०२२ तमे वर्षे विधानसभानिर्वाचने जनसमूहः भाजपां नाङ्गीकृत्य काङ्ग्रेसाय सत्तां समर्पितवान्। काङ्ग्रेससर्वकारेण ७५ सहस्रकोटिरूप्यकाणां ऋणं, तस्य कर्मचारिणां १० सहस्रकोटिरूप्यकाणां देयता च उत्तराधिकाररूपेण प्राप्ता। वर्तमानसर्वकारेण एतेषाम् आह्वानानां निवारणाय ऋणनिर्भरतायाः समाप्त्यर्थं च अनेकानि विकासात्मकानि

पदानि स्वीकृतानि सन्ति। राज्ये आर्थिकसंकटः नास्ति, अपितु हिमाचलं स्वावलम्बनं कर्तुं सर्वकारः निरन्तरम् उन्नयनं कुर्वन् अस्ति। उभौ अपि अवदताम् यत् विभिन्नानां बोर्ड-निगमानां कर्मचारिणः, वृत्तिप्राप्ताः च प्रथमे तिथौ वेतनं, पेन्शनं च प्राप्नुवन्ति। राज्ये नगदप्रवाहस्य असङ्गतेः कारणात् तस्य विकासः क्रियते, सर्वकारीयकर्मचारिणां वेतनं च न स्थगितम् अस्ति। हर्षवर्धन चौहानः, रोहित ठाकुरः च उक्तवन्तौ यत् काङ्ग्रेस-सर्वकारेण सत्तां प्राप्तमात्रेण विकासात्मकानि पदानि स्वीकृतानि, येषां परिणामाः अधुना दृश्यन्ते। राज्यस्य आयसम्पदां वर्धयितुं निरन्तरं प्रयत्नाः क्रियन्ते, येन राज्यस्य अर्थव्यवस्थायां २० प्रतिशतं उन्नयनम् अभवत्, एकवर्षे २२०० कोटिरूप्यकाणां अतिरिक्तराजस्वं च अर्जितम् अस्ति सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारे राज्यस्य जनानां कल्याणाय, विकासाय च धनस्य अभावः नास्ति। उभौ नेतारौ अवदताम् यत् काङ्ग्रेसेन विधानसभानिर्वाचनकाले दत्तानां १० प्रतिज्ञानां मध्ये ५ प्रतिज्ञाः सार्धैकवर्षे एव पूर्णा कृताः, यत् सर्वकारस्य जनसौहार्दनीतीनां प्रमाणम् अस्ति। काङ्ग्रेससर्वकारस्य निर्माणानन्तरं प्रथमे एव मन्त्रिमण्डलसभायां पुरातनवृत्तियोजना पुनः स्थापिता, महिलाभ्यः १५०० रूप्यकाणां मासिकवृत्तिं दातुं आरब्धम् अस्ति। शिक्षाक्षेत्रे विकासं कुर्वन् प्रथमश्रेणीतः आङ्ग्लमाध्यमेन शिक्षा आरब्धा अस्ति। स्वरोजगारस्य प्रवर्धनार्थं ६८० कोटिरूप्यकाणां राजीवगान्धी स्वरोजगारस्टार्टअप कोषस्य निर्माणं कृतम्। ग्रामीण अर्थव्यवस्थां सुदृढं कर्तुं राज्यसर्वकारेण दुग्धक्रयणदरेषु अपि ऐतिहासिकवृद्धिः कृता, यत्र महिषदुग्धस्य मूल्यं ५५ रूप्यकाणि, गोदुग्धस्य मूल्यं प्रतिसेटकं ४५ रूप्यकाणि च निर्धारितम्। प्राकृतिककृषिद्वारा उत्पादितानि गोधूम-मक्का-सस्यानि क्रमशः ४० रूप्यकाणि प्रतिकिलो ३० रूप्यकाणि च क्रयणं क्रियन्ते। हर्षवर्धन चौहानः, रोहित ठाकुरः च उक्तवन्तौ यत् मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः इत्यस्य नेतृत्वे काङ्ग्रेससर्वकारस्य उद्देश्यं हिमाचलप्रदेशं २०२७ वर्षपर्यन्तं स्वावलम्बनं कृत्वा २०३२ तमवर्षपर्यन्तं देशस्य सर्वाधिकसमृद्धराज्यं करणीयम् इति। अस्य लक्ष्यस्य प्राप्तौ काङ्ग्रेससर्वकारस्य विकासात्मकानि पदानि मूलभूतानि सिद्धानि भविष्यन्ति।

विगतसार्धैकवर्षात् केवलं आश्वासनस्य आधारेण एव प्रचलति सर्वकारः, युनः चिन्तिताः - जयरामठाकुरः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। विपक्षनेता जयरामठाकुरः शिमलातः प्रसारिते वक्तव्ये उक्तवान् यत् सर्वकारः प्रत्येकं विधानसभासत्रे स्थगितनियुक्तीनां मोक्षम् आश्वासनं ददाति, परन्तु परिणामं प्राप्तुं प्रयत्नाः न करोति। सर्वकारः केवलं व्यङ्ग्यद्वारा एव स्वव्यापारं चालयितुम् इच्छति। परन्तु युनः अधुना अधीराः भवन्ति, प्रतीक्षा अतिदीर्घा अभवत्। एतदतिरिक्तं सर्वकारस्य केषाञ्चन प्रतिनिधिनां वक्तव्यं प्रतिदिनं वृत्तपत्रेषु दृश्यते यत् शीघ्रमेव नूतनाः नियुक्तयः मुक्ताः भविष्यन्ति। पुरातननियुक्तीनां परिणामाः घोषिताः भविष्यन्ति। किन्तु एतानि मुखवाणीमात्रात् परं गन्तुं न शक्नुवन्ति। अत्यन्तं दुःखदः पक्षः अस्ति यत् सर्वकारः परिणामान् विमोचयितुं उपायं न अन्वेष्टुम् इच्छति। सः ज्ञात्वा नियुक्तिविलम्बं कुर्वन् अस्ति। प्रायः वर्षद्वयं यावत् युनः वीथिषु प्रतीक्षन्ते। युनः इदानीं आश्वासनैः श्रान्ताः सन्ति। एतावत्कालं यावत् आश्वासनमात्रं पर्याप्तं न भवितुम् अर्हति। सार्धैकवर्षेभ्यः केवलं आश्वासनानां आधारेण एव सर्वकारः प्रचलति इति विपक्षनेता अवदत्। इदानीं वक्तव्यैः पर्याप्तः न भवितुम् अर्हति। अधुना सर्वकारेण कार्यं कृत्वा जनानां समस्यानां समाधानं अन्वेष्टव्यम्। अधुना राज्यस्य युनः आश्वासनं न इच्छन्ति अपितु नियुक्तीनां परिणामं इच्छन्ति। सर्वकारः यथाशीघ्रं लम्बितपरीक्षाणां परिणामान् विमोचयेत्, नूतनानां नियुक्तीनां घोषणां च कुर्यात्। जयराम ठाकुरः अवदत् यत् सर्वकारेण पदकसङ्ख्या ८१७ इत्यस्य परिणामः प्रकाशितः परन्तु अद्यापि अनेकेषु विभागेषु नियुक्तिः न दीयते। परिणामानां प्रकाशनात् सार्धैकमासाधिकः अभवत् किन्तु अधिकांशविभागेषु नियुक्तिप्रक्रिया अद्यापि न आरब्धा। प्रथमं परिणामनामधेयेन युवकान् सार्धैकवर्षं प्रतीक्षां कृत्वा अधुना नियुक्तिनाम्ना क्रीडा क्रियते। एवं प्रकारेण सर्वकारेण क्रियमाणाः प्रयत्नाः अतीव दुर्भाग्यपूर्णः सन्ति। सर्वकारेण यथाशीघ्रं चयनितानां सर्वेषां अभ्यर्थीनां नियुक्तिः कृत्वा लम्बितपरीक्षापरिणामान् विमोचयेत्।

प्रप्रथमं हनुमान् जी महाराजः भाषाणां वैविध्यं प्रदर्शितवान् रामायणे' -शास्त्री कोसलेन्द्रदासः

हिमसंस्कृतवार्ता: - जगदीश डाभो। हिन्दीदिवसमभिलक्ष्य भाद्रपदशुक्लैकादश्यां चातुर्वेद- संस्कृत-प्रचारसंस्थानेन जगन्नाथविश्वविद्यालयः जयपुर- राजस्थानम् एकरसानन्द आदर्श संस्कृत महाविद्यालयः, मैनपुरी उ. प्र. इत्येतेषां संयुक्ततत्त्वावधाने श्रीमद्रामायण- व्याख्यानगोष्ठी सम्पन्ना। विशिष्टवक्त्रा जगद्गुरुमानन्दाचार्य संस्कृतविश्वविद्यालयः जयपुरस्य दर्शनविभागाध्यक्षाः शास्त्री कोसलेन्द्रदासवर्येण 'श्रीमद्रामायणस्य लोकभाषासु प्रभावः' विषयमधिकृत्य व्याख्यानं प्रदत्तम्। एतस्मिन् तैरुक्तं यत् हनुमान् जी महाराज एव प्रप्रथमं भाषाया वैविध्यं प्रोवाच। "यदि वाचं प्रदास्यामि द्विजातिरिव संस्कृताम्। रावणं मन्यमाना मां सीता भीता भविष्यति।" अतः प्रचलितासु भाषासु मानुषी, तत्रापि संस्कृतां भाषां वदिष्यामीति निर्णीतवान्। "वाचं चोदाहरिष्यामि मानुषीमिह संस्कृताम्।" इत्थं रामायणस्य परम्पराभाषासाहित्यादिकक्षेत्रेषु अद्वितीयं योगदानमस्ति। सभ्यतायाः, कलायाः, संस्कृतेः, संस्कारस्य च समृद्धिरपि कृता वर्तते। मुख्यातिथिः जगन्नाथविश्वविद्यालयस्य उपकुलपतिः प्रख्यातः अभियान्त्रिकीविद् प्रो. ओमप्रकाशशर्ममहोदयः सम्बोधयत् यदद्यत्वे समाजे महती समस्या अस्ति अवसादस्य (डिप्रेषन) यस्माद् मुक्तये रामायणं महत्त्वपूर्णं ग्रन्थो वर्तते। अपि च रामायणं पारस्परिक- समरसताया मन्त्रं शिक्षयति। अस्याध्ययनं सर्वैः करणीयम्। एतादृशम् आयोजनं छात्राणां कृते विशेषेण पौनः पुन्येन च भवेत्। सभाध्यक्षः महर्षिपाणिनि- वैदिक-संस्कृत- विश्वविद्यालयस्य पूर्वकुलपतिः महामहोपाध्यायः आचार्य मिथिलाप्रसादः त्रिपाठीवर्यो रामायणस्य विभिन्नप्रसङ्गोपस्थापनेन सूत्ररूपेण च रामकथाम् अश्रावयत्। महोदयः प्रोवाच महर्षिः प्रवचनात् कविपुङ्गवः, तपसो वाल्मीकिश्च बभूव। यो हि तपो युक्तं स्वाध्यायमाचरति सः कविपुङ्गवो भवति। महर्षिणा रामायणेन जन-जनहृदयम् एकसूत्रेण ग्रथितम्। रामायणं जनानां, समाजस्य, राष्ट्रस्य रक्षायै तपश्चर्या शिक्षयति। स्वाध्यायं प्रति प्रबोधयति। आद्ये युवकविः पङ्कजझा मङ्गलाचरणं कृतवान् ततो डॉ. रामबदनपाण्डेयवर्यः स्वागतव्याहृतिम्, धन्यवादव्याहृतिञ्च समन्वयकः मुकेशकुमारशर्मा। गोष्ठ्याः सञ्चालनं संयुक्तसंयोजिका काव्याशी मिश्रा आचार्या हिन्दी, संयोजकः डॉ. चन्द्रकान्तदत्तशुक्लः, इत्युभाभ्यां कृतम्। अवसरेऽस्मिन् राजस्थानमुख्यमन्त्रिणः परामर्शकः हिरेन जोशी, प्रो. मञ्जुलता शर्मा, प्रो. शोभा मिश्रा, प्रो. प्रीति वाधवानी, प्रो. हेमन्त शर्मा, डॉ. उपेन्द्रनाथपाण्डेयः, डॉ. प्रदीपदीक्षितः, डॉ. आभा द्विवेदी, डॉ. तेजप्रकाशः, रमेश चन्द्रा, लवशुक्लः, डॉ. धनञ्जयमणि त्रिपाठी, डॉ. आरुणयमिश्रः, डॉ. शारदा पाठक, डॉ. सुधीरकुमारः, डॉ. यीशानारायणः, डॉ. मूलचन्द्रशुक्लः, डॉ. हेमचन्द्रः, डॉ. पवनकुमारपाण्डेयः, पुष्परजः, मान्धाता प्रजापति, मधुरिमा चौहान, रञ्जीतवर्मा, सरोजकुमारी, कुलदीपकुमारः इत्यादयः शताधिकाः शोधार्थिनः, छात्राः, जिज्ञासवः, विद्वांसः सम्मिलिताः आसन्।

हरिद्वारे पुष्करधामीवर्येण संस्कृतभारत्याः अखिलभारतीयगोष्ठ्याः कृतमुद्घाटनम्

- द्वितीयराजभाषया संस्कृतेन नामोल्लेखनाय सर्वकारीय कार्यालयाः समादिष्टाः
- संस्कृतं सर्वेषां मानवजातेः विकासस्य भाषा - "मुख्यमन्त्री"
- आधुनिकयुगः संस्कृतयुगः - 'चिन्मयान्मुनिः'
- संस्कृतभारत्याः संस्कृतसम्भाषणेन भारतस्य गौरवं विश्वस्तरे सम्प्राप्तं 27 देशेषु संजायते कार्यं

हिमसंस्कृतवार्ताः, हरिद्वारम्। संस्कृतभारत्याः अखिलभारतीयगोष्ठी 15 सितम्बर 2024 दिनाङ्के श्रीव्यासमन्दिरे, हरिपुरकलाहरिद्वारे आरब्धा। यस्याः उद्घाटनं मुख्यमंत्रीपुष्करसिंहधामीवर्येण दीपप्रज्वालनेन कृतं।
स्वामीचिदानन्दसरस्वतीमहाराजः अध्यक्षः, परमार्थनिकेतन-आश्रम-ऋषिकेशतः, कार्यक्रममाध्यक्षः प्रो.गोपबन्धुमिश्रः (अखिलभारतीयमाध्यक्षः संस्कृतभारतीतः), विशिष्टातिथिः श्रीमती जानकी त्रिपाठी (प्रान्ताध्यक्षा संस्कृतभारती-उत्तराञ्चलतः) दिनेशकामतः संस्कृतभारती-अखिलभारतीयसंगठनमन्त्री, प्रो. वाचस्पतिः मिश्रः, डॉ. अंकितवर्मा आदयः उपस्थिताः आसन्। डॉ. वेदव्रतः सर्वेषां अतिथिनां परिचयं कारितवान्। डॉ. अरुणमिश्रः वैदिकमंगमलमाचरितवान्। रुद्राक्षमालया, गंगाजलेन, अंगवस्त्रेण च सर्वेषाम् अतिथीनां अञ्जनीमूर्तेः स्वागतं च सञ्जातं।

संस्कृतं न जानाति सः भारतं कथं ज्ञास्यति, भारतस्य परिचयः तु संस्कृतभाषया एव-- "श्रीदिनेशकामतः"

अखिलभारतीयसङ्गठनमन्त्री संस्कृतभारती श्रीदिनेशकामतः उक्तवान् यत् संस्कृतभारतीसंस्था २६ देशेषु संस्कृतकार्यं कुर्वती अस्ति। सरलसंस्कृतसम्भाषणेन सह संस्कृतभारती सरलसंस्कृतं, पुस्तकलेखनं, निःशुल्कस्वाध्ययनकेन्द्रं, दशदिवसीयसम्भाषणशिविरं, बालकेन्द्रं, गीताशिक्षणकेन्द्रं, संस्कृतसप्ताहं, खण्डस्तरे, जिल्लास्तरे, राज्यस्तरे च आयोजयति। लोकसभायां राज्यसभायां च नवनिर्वाचितैः सांसदैः संस्कृतेन शपथग्रहणं कृत्वा सर्वेभ्यः धन्यवादः प्रदत्तः। उत्तराखण्डराज्यस्य द्वितीया राजभाषा संस्कृतम् अस्ति तथा च उत्तराखण्डे विद्यालयशिक्षणे संस्कृतं अनिवार्यं भवेत्। नूतनशिक्षानीत्याः अन्तर्गतं संस्कृतभाषा तृतीयकक्षातः १२ कक्षापर्यन्तं भारतीयज्ञानपरम्परायाः अन्तर्गतं विषयरूपेण अनिवार्यतया पाठनीया। स आह यत् संस्कृतं न जानाति सः भारतं कथं ज्ञास्यति। सः सर्वान् संस्कृतभाषायां वक्तुं कार्यं कर्तुं च प्रेरितवान्।

कार्यक्रमे पावनसान्निध्ये स्वामीचिदानन्दसरस्वती उक्तवान् यत् संस्कृतभारती अद्य देशस्य अन्तः विदेशपर्यन्तं संस्कृतसम्भाषणस्य गौरवं प्राप्तवती अस्ति। आगमिष्यमाणः युगः संस्कृतस्य भविष्यति इति सः अवदत्।

संस्कृतभाषायां शब्दोच्चारणे वैज्ञानिकता अस्ति आंग्लसदृशः अक्षरः विलुप्तः न भवति

मुख्यमन्त्री श्रीपुष्करसिंहधामी, अखिलभारतीयगोष्ठीम् सम्बोधयन् उत्तराखण्डपक्षतः गोष्ठ्याः सम्पूर्णभारतीयप्रतिनिधिनां स्वागतं कृतवान्। सः अवदत् यत् अद्यत्वेऽपि संस्कृतं केवलं व्यञ्जनं न अपितु संस्कृतं सर्वेषां मानवजातेः विकासस्य भाषा अस्ति, संस्कृतं सर्वभाषाणां जननी अस्ति। प्राचीनकालात् एव अद्यपर्यन्तं संस्कृतम् अस्माकं ज्ञानभाषा अस्ति। वैश्विकसन्दर्भस्य प्रमाणरूपेण सः अवदत् यत् अन्ताष्ट्रियस्तरस्य ग्रहनक्षत्राणां कालगणनायाः औषधानां च कृते संस्कृतग्रन्थाः प्रमाणरूपेण उद्धृताः भवन्ति। संस्कृतभाषायाः अक्षरोच्चारणस्य वैज्ञानिकतां व्याख्याय सः अवदत् यत् संस्कृतस्य शब्दोच्चारणे कोऽपि अक्षरः नष्टः न भवति, आङ्ग्लभाषायां तु नष्टः भवति। अपि च उक्तं यत् संस्कृतं सम्पूर्णतया शुद्धा वैज्ञानिकभाषा अस्ति।

संस्कृतवाक्येषु शब्दानाम् अग्रे पृष्ठे प्रयोगे अर्थः प्रभावितः न भवति यद्यपि अन्यभाषासु अर्थः परिवर्तितः भवति

संस्कृतव्याकरणस्य उदाहरणं दत्त्वा मुख्यमन्त्रिणा अवदत् यत् संस्कृतभाषायां वाक्ये शब्दान् अग्रे-पश्चात् स्थापनेन अपि तस्य अर्थे कोऽपि प्रभावः न भवति, अन्यभाषासु तु

अर्थविविधता भवति। सः अवदत् यत् संस्कृते एकस्मिन् अक्षरे श्लोकं रचयितुं सामर्थ्यं वर्तते। विश्वे अन्यस्याः कस्यापि भाषायाः एतादृशी शक्तिः नास्ति। अस्मिन् समये मुख्यमन्त्री ग्रीष्मकालीनराजधानी गैरसैनसभायां आयोजितस्य संस्कृतसम्भाषणस्य अपि उल्लेखं कृतवान्। सः अवदत् यत् वयं राज्ये संस्कृतसर्वधनस्य कृते प्रयत्नाः जायन्ते। संस्कृतभारती-उत्तराञ्चलस्य न्यासी प्रो. प्रेमचन्द्रशास्त्री सर्वातिथिभ्यः धन्यवादं दत्तवान्।

उत्तराखण्डे संस्कृतग्रामद्वयं भन्तोलाबागेश्वरं च किमोठाचमोली

डॉ. प्रकाशपन्तः उत्तराखण्डस्य स्थानस्य परिचयं कुर्वन् अवदत् यत् उत्तराखण्डे १२ शताब्द्याः संस्कृतलेखनपरम्परायाः प्रमाणानि सन्ति। राजाललितसुरदेवस्य लेखनानि वर्णयन् सः अवदत् यत् तत्कालीनस्य पर्वतराज्यस्य राजभाषा अपि संस्कृतम् एव आसीत्। अद्यत्वेऽपि उत्तराखण्डे भन्तोला (बागेश्वरं) किमोठा (चमोली) इति संस्कृतग्रामद्वयं वर्तते। डॉ. भारतीयकन्नौजिया शान्तिपाठेन सत्रं समाप्तं कृतवती। प्रान्तमन्त्री गिरीशतिवारी मंचसंचालनं कृतवान्। अस्मिन् अवसरे उत्तराखण्डसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य कुलपतिः प्रो.दिनेशचन्द्रशास्त्री, संस्कृतशिक्षासचिवः श्री दीपककुमारः, संस्कृतशिक्षानिदेशकः डॉ. आनन्दभारद्वाजः, प्रो.लक्ष्मी निवासपाण्डेयः, दत्तात्रेयवर्यः, डॉ. संजीवः, डॉ. सचिनकठाले, डॉ. देवेन्द्रपण्ड्या, च भारतस्य सर्वेभ्यः राज्येभ्यः संस्कृतभारत्याः प्रतिनिधयः उपस्थिताः आसन्।

प्राकृतिकाहारस्या महत्वम् भोजनं कथं भवेत् ?

प्राकृतिकाहार विशेषज्ञा - डॉ. विदुषी

पूर्वलेखात् सर्वान् तु ज्ञातन्तः यत् आरोग्यस्य कृते ७०% सम्यक् भोजनम् आवश्यकम् अस्ति। परन्तु तदनन्तरं द्वितीय प्रश्नः अस्ति - आरोग्यस्य हेतु भोजनं कथं भवेत्? वयं सर्वे जानन्ति, भोजनस्य त्रिणि प्रकाराणि सन्ति - सात्विकं राजसिकं तामसिकं च। अद्य अस्य लेखने अहं केवलं सात्विकभोजनस्य विषये लेखिष्यामि। सात्विकभोजने मुख्यतः त्रयः बिन्दवः मनसि स्थापयितुं अर्हन्ति। १. तत् भोजनं या माताप्रकृति मनुष्यस्य कृते निर्माणं करोति। 2. तत् भोजनं यः केवलं जीवननिर्वाहस्य कृते आवश्यकम्

3. तत् भोजनं यस्मिन् हिंसा न्यूना भवति। अद्य अहं केवलं प्रथमं बिन्दौ विषये एव लेखिष्यामि- तत् भोजनं या माताप्रकृति मनुष्यस्य कृते निर्माणं करोति। माताप्रकृति प्रत्येकस्य जीवस्य कृते भोजनं निर्माणं करोति - मानवः पशुः-पक्षी अथवा अन्य किमपि। यदि वयं ज्ञातुम् इच्छन्ति, यत् अस्माकं सम्पूर्णः आरोग्यस्य कृते कथं भोजनं उपयुक्तः भवति - केवलं एकं वाक्यं स्मर्तव्यम् - "यत् फलं, शाकम् अथवा किमपि अन्यः च कच्चं खादितुम् अर्हति अथवा शक्नोति, तत् फलं, शाकम् अथवा किमपि अन्यः च पाकं कृत्वा एव खादितुम् अर्हति अथवा शक्नोति।" अर्थात् - "जो हम कच्चा खा सकते हैं, वही पका कर खा सकते हैं"। सर्वेषु प्राण्येषु केवलं मनुष्यः एव प्राणी अस्ति यत् भोजनं पाचयितुं खादति। अन्य सर्वे जीवाः किमपि भोजनं पाचयित्वा न खादन्ति - खगाः (अन्नं, फलानि - शाकाणि,

कीटाः अथवा अन्याः पक्षः - पक्ष्यः कच्चा एव खादन्ति) अथवा पशुः (तृणम् अथवा अन्याः पक्षः - पक्ष्यः कच्चा एव खादन्ति)। अतः यदा वयं किमपि भोजनार्थं उपविष्टवन्तः, तदा प्रथमं तु विचारं करोतु - यत् - अहम् अस्य भोजनं कच्चा दंतेषु खादितुं शक्नोति वा न वा? यदि उत्तरं हाँ मेलिष्यति तर्हिः तत् भोजनं पाचयितुम् अपि खादितुं शक्नोति। यदि उत्तरं ना मेलिष्यति तु तत् भोजनं पाचयितुं न खादितुं शक्नोति। अर्थम् भवेत् - तत् भोजनं मानवस्य कृते नास्ति। अंधोलिखितं किञ्चित् उदाहरणानि सन्ति यत् कच्चा न खादितुं शक्नोति, अतः पाचयितुम् अपि न खादितुं शक्नोति।- आलुकम्, रसिकालू (अरबी), शूरणः (सुरण), हरितवरणीया कदली (कच्चा केला) इत्यादि च।